

Van aarde en hemel

René de Clercq

bron

René de Clercq, *Van aarde en hemel*. L. Simons, Amsterdam 1915

Zie voor verantwoording: http://www.dbnl.org/tekst/cler016vana01_01/colofon.php

© 2016 dbnl

TOT DUURZAMEN BLIJK VAN DANK IN LIEFDE HEB IK DIT
WERK UIT DEN HARDEN TIJD OPGEDRAGEN AAN MIJN GOEDE
MOEDIGE VROUW

De appel

De appel.

OPGEDRAGEN AAN DEN KUNSTSCHILDER GUSTAAF DE SMET.

Prachtig deden
tusschen zomer en herfst de boomen ook buiten Eden.
Een blijde lichtgloed wiegelde over
gawtrillend loover
en tweekleurig vonkelend ooft,
daar Heva, met gouden rug en hoofd
tegen een boomstam leunend, haar zuigeling suste.
Haar strekte
gevlekte
schaduw, die, bij vlinderig wit gezoen,
haar goddelijke naaktheid kuste,
tot bewegelijk kleed, doorglansd van groen.
Het toedonkeren en openblinken der blaren
zag ze niet, noch hoorde de vogelen hoe ze kweelden
en sloegen verward en hard.
In de zoele duisterheid van haar hangende haren
hield ze haar kind en schonk het, bronwarm, de volle weelden
van borst en hart.
Schoon er al bloemen en looveren verdorden

droomde zij de dagen niet verder in.
De allereerste
der moeders, had ze geen knaap tot man zien worden,
en vreugd is elk begin.
En vreugd, der vreugden teerste,
lipjes te voelen leven uit uw kracht
en oogen uit uw ziel.
Toen, door de stilte die er heerschte
voer zacht
de wind: dat gaf een bonzen of er een appel viel.
Wel smoorde
de grasgrond halveling 't gerucht. Doch Heva hoorde.
En plotseling, gelijk een rotsklomp, plompend in denstroom,
de waatren in rimpels slaat tot aan den andren oever,
zoo werd de spiegel van haar stil gedroom
gebroken tot gedachten, en haar binnenst droever...
Hoe heeft ze, om zulke vrucht
als schemert door haar wimpers, 't onbegrensd behagen
der eerste dagen
verbeurd in éene stonde?
hoe, lustbezwijkend,
zelf slang gelijkend,
den man genoopt tot kwaad genucht?
Nu ziet ze, leelijk, groot, de Zonde!

Ze ziet...

Onder een woeste lucht,
zakt de bodem der groene gaarde
diep, rond,
als eindigde hier de aarde
in de ruimte zonder grond.

Ze ziet haar eigen
mager en bleek uit dien afgrond stijgen,
strekken het halve lijf hooguit, boven den rand.
Rosrood flakkert het haar, een wolk die brandt;
als bloemen die dorsten,
welk, drijven de borsten,
wijn heup, arm, nek, al 't lichaam spant.

Door donkere kringen
schieten de oogen, in wulpsch gegluur,
vreemde schitteringen
van vochtig vuur.

Mooier dan de mooiste appelen in de grillige groenen
der kruinfestoenen,
ligt er een, rijprood, lokkend in 't gras.
Goudlicht, uitbrekend, omkroont zijn kleuren,
smelt in de lucht en doet haar geuren
of ze al amber en bloesem was.
Dat 's het heerlijke,

verboden begeerlijke,
de wellust die meest als belofte verrukt.
Toedringend helt de schim de verzoeking tegen,
het gelaat in drift half lach, half grijns.
De beenige handen kruipen, wegen,
grijperig groot, als lag, onder zondig gepeins
en zwaar begeeren, gansch de aarde gedrukt.

Schuw, haar oogen toe voor de oogen
van het afstootelijk wederbeeld,
verborg Heva, dieper gebogen,
binnen heur haren 't onschuldig wicht
met smarten geteeld.
Wee vervulde haar, en wat ter wereld ooit zou bekoren
en verderven,
ieder ras leven en alle jong sterven,
leed grooter dan 't geluk in Eden verloren
voelde zij thans uit haar schoot geboren,
en huiverde.

Even sloeg het licht
der zon, heerlijk traag uit de hoogte dalend,
en stroomend onder de kruinen door, den beemd vol vlammen.
In het beslotene warmer stralend
en rooder, vloeide het rustig naar de stammen

en at de koele schaduw. Zijn rijke gloed
kuste, langs de lokken henen,
de voeten, enkels en blanke schenen
der vrouw met den rozigen bloei van bloed.
Toen nu de goudvloed, met zachte zwellings
gerezen, haar gansch omhulde,
trad met veerkrachtigen stap van de groene helling
derwaarts de sterke man.
't Lijf rechtop, het hoofd kroesharig, schoon en wild.
Jeugdig uit hem ruischte een glans die zijn vleesch verguldde,
en hij glimlachte mild
als slechts de zon dat kan.
Heva, zijn opgewekte schreden
vernemend, richtte zich half overeind
en schoof heur haren open.
De bloemrige knaap, met oogen door den vaak verkleind,
van haar boezem neergegleden
in de malsche wieg van haar dijnen, had den eglantieren kelk
der lippen nog lauw bedropen
met witte melk.
Vreugdoogen aaiden hem aan en over zijne leden
boog beschermend haar arm....
Luchtig genaderd
zag Adam, beneden wind

en roerend gebladert,
moeder en kind
rood rozig warm.
Trotsch bleef hij lonken.
Daar zag hij voor zijn voet
den gouden appel vonken.
Stappend raapt' hij hem op en in 't zonlicht, hoog en schoon,
reikte hem Heva toe over 't hoofd van zijn zoon.

De hemelbrand

De hemelbrand.

Beu toen te teren op het loon van doode deugden
en roerloos zaligzijn in golvenlooze rust,
werd half de hemel plots op aardsch bedrijf belust
en, boven luwe stilte en vredeklare vreugden,
teerrein verdroomen dat weerhoudt van durf en daad,
verkoos den nood, het donkere gezwoeg des harten,
de woeste onzekerheid bij luiden storm van smarten,
't rumoeren van den kamp met al zijn pijn en haat.

Hoe leek de leer der liefde nu vergeefs verkondigd!
Een vreemde zucht be kroop wie nimmer had gezondigd;
en wie uit zonde scheen verrezen en gered,
slaaf weder, voelde de onmacht van een lauw gebed.
Zelfs de engelen, der menschen lichtverheven hoeders,
zoolang gelukkig in hun leven van gezang,
doorhuiverde het wonder van een vlammendrang
als vroegertijds de zielen der gevallen broeders.

Dan werd wie hooger trad op hooge treden trotsch,
wie lager lag gekweld door scherpe wrok en wrevel;
er laaide en waaide, als uit een brand, een heete nevel,

die grauw de spiegels doofde van de glanzen Gods;
en zaalgen niet meer zalig, heilgen niet meer heilig,
verdeeld, vijandig, vlogen op van stad tot stad
en sloegen tegeneen hun drift op drift, zoodat
de vaste sterren wankel schokten en onveilig.

Om al de kreitsen spande zich een dol gevecht
van uitverkoornen tegenover uitverkoornen.
Bij vlugge vlaggen, hol getrom en schelle hoornen,
rukte ieder op voor vrijheid, ieder op voor recht.
Want beide machten, scheen het, kampten voor het goede,
aan beide zijden hiet de vijand snood en valsch;
de dweper, die zijn hartstocht hield voor heilge woede,
riep strenge straffen neer op even stuggen hals.

Nooit sinds ten blauwen hove schepselen met kelen
van zuivren klank, bij spel van harp en gouden fluit,
in lofgezangen louter blijdschap mochten kweelen,
weerklonk 't aanroepen: Heer, Heer! zoo vaak en luid;
terwijl de handen zich tot harde vuisten balden,
de held zijn sterkte scheen te zoeken in zichzelf
en 't eigen wapen, dreunde 't opperste gewelf
van kreten waar Gods namen als gevloek door schalden.

De Vader echter lag ten gulden wolkenroon
gebukt, het machtig voorhoofd zinkend woest van zorgen,
daar 't levend gisteren barsten reet in 't levend morgen;
de hand, ten schriklijk sterken scheppingstijd gewoon
de werelden de ronde ruimten door te slingren,
perste de ruige witte baardlok voor de vingren
en dofgeborreld schoven, 't late glansen moe,
der zonnen bronnen in haar diepten langzaam toe.

Gelijk een kunstenaar, met neergefronsde brauwen,
wanneer de sombre dag van beter weten komt
bij minder kunnen, 't oude werk eerst te doorschouwen
begint en voor zijn beelden kil tot beeld verstomt,
zoo zag hij nu de wereld in haar diepste diepte,
zijn geest, verstofflijkt, in de sferen rondgespreid,
en twijfel martelde zijn hart of wat hij schiep te
verwerpen was of deugen kon voor de eeuwigheid.

‘Wat hoefde ik, dofge worden aarde, u in een verren
en donkren kring voor alle lichtend sterke sterren
te zegenen met zachte pracht van levend land
en ruischgeweld van waatren? allerhande plant
vol groen en vrucht te heffen in de lucht der dieren
waarover heerschen zou met vrijen wil en wensch,

vernuft en wijsheid, die kan ordnen en bestieren,
de naar mijn beeld geschapen kleine god, de mensch?

Waar toe het laatgeboren werk het sterkst bezinnen?
den nauwelijks ontladene van slib en stof
naast engelen op doen stijgen in mijn zuiver hof
tot eeuwig liefdeloon van tijdelijk beminnen?
De deugd van dankbaarheid schijnt wel een zware last,
dat wie der zielen tabernakel houdt te gast,
de weelde moede, boven hunkrend naar beneden,
onrustig onrust baart in 't klare huis des vreden.

Voorwaar uw God te zijn, o mensch, is geen geluk.
Nog durft ge, wijl daar, slag op slag en ruk aan ruk,
de hemel bij de botsing beeft der troeble troepen,
mijn zegen over grove wapnen in te roepen.
Herkennen geen van beide kan ik als mijn volk'.
Zoo denkt de Vader door, en, halend uit de nachten
een sombren sluier voor zijn harde toorngedachten,
omhult zijn wezen in een ondoordringbre wolk.

Aloveral nu, wild en hevig, woelt intusschen
de kamp. Het rommelt, davert, buldert, barst en kraakt.
Kartetsen, handgranaten, dolle donderbussen,

blankbliksemende zwaarden, waaigewaden, naakt
van vleezen, vlerken, vlaggen, stootbazuinen, trompen,
vuurhengsten, wolkendrakten, hagelschroot dat kruist
en spattert, vlugge voet en opgewrongen vuist,
peertuimelende schilden, helmen, hoofden, rompen,

rookwalmen, bloed en water, alles breekt zijn vorm
en stuift - zoo ter woestijn bij wervelwind na droogte
een zee wit zand - zwartdraaiend huilend tot een storm
van onafzienbre breedten, ondoorpeilbre hoogte,
waar 't bovenste onder keert, het onderst boven, schrik
geboren wordt uit duisternis en schrik uit klaarte,
en niemand hinder voelt van wonde, drang of zwaarte,
tot duizling treft en dood op 't eigenste oogenblik.

De lucht slaat uit met rosse, purpre, paarsche kleuren,
ziet plotsling wit en 't plotsling grauw, nu blauw, nu geel;
dan schreeuwen alle tinten uit een naar geheel;
goudsteden schieten vlammen; torens, daken scheuren
tot puinen neder; groene bogen slingren op
als slangen, sissen, springen in het vuurgedrop
of stikken in den lagen smook, waardoor somwijlen
de groote roode sterren de een na de ander ijlen.

Over het slagveld waait een smuikend lauwig gas,
 dat naar de kelen grijpt. De legerhoofden rennen
 verbijsterd rond. Hun benden, nauwlijks te onderkennen,
 doorklautren loopgraaf, lijkenhoop, roowolkenplas,
 en rijzend vóór den vijand, zonder mededoogen
 noch deernis, springen met ontzettend heesch gehuil
 hun broeders naar den strot en, stortend in een kuil
 te zamen, moorden nog met handen, tanden, oogen.

Afschuwlijk! Cherubijnen, wreed in 't rijke haar,
 slaan op een gouden hoofd bazuin en harp te pletter;
 krijgsliedren krijschen; aaklig snijdt het zwaardgekletter,
 en niemand ziet naar maagden om die vol misbaar,
 bij rozekakige kindren, schreiend meegestrompeld
 op moede voetjes, tallenkant het jammeroord
 ontvluchten, doch, op 't opverhoeds weer overrompeld,
 wanhopig vlien van moord in brand, van brand in moord.

Want zwaarder drommen steeds geraken handgemeen,
 't Ontsnapt den razenden hoe onder heilgen, englen,
 zich uit gevloek gezwollen wangedrochten mengen;
 hoe hollend, jagend, achtereen en bovineen,
 griffoenen, tijgers, monsterpadden, reuzenhorzelen,
 valsch dreigen met hun klauwen, angels, schuim, vuur, gift;

en juichend opwaarts, helsche krachten, groen van drift,
planeten kentlen om de strijders te vermorzelen.

Toen, midden grof geschut en groeiend lijfsgevaar,
kwam naar den zeekant toe en witte duistere duinen,
langs weggeworpen wapnen, warme lijken, puinen,
ver van hun laaie woonst een vluchtend menschenpaar.
Beladen alle bei, van baan tot baan al banger
voor ongeluk en dolensmoede, zochten zij
een vriendelijken drempel. Want de vrouw was zwanger
en, naar ze droeg en kloeg, de barenstond nabij.

Ze vloten voor het vuur en zwierven door de koude -
er waaide langs dien kant een scherpe noorderwind -
en altijd keken of er niemand oopen zoude,
beangstigd om malkaar, doch meer, veel meer om 't kind.
Ze klopten en ze klaagden, wijl de spelle schoten,
neerslaande, een raaf opschrikten tot een kort geschreeuw;
de hutten, die niet brandden, vonden zij gesloten,
en toen zij naar hem opzag hing zijn baard vol sneeuw.

Weg van de toegegrendeld trieste hemelhuiskens
ter blanke vlakte waar noch steen noch stake stond
ze gingen, gingen. Achter hen vloeide op den grond

een groot rood kruis dat bloedde uit vele zwarte kruiskens.
En telker schrede scheurd' haar lichaam van den schok.
Hoe moest de pijn haar borst, de smart zijn hart verbitteren!
Streng boven hunne hoofden zat een ster te schitteren,
Droeve engelkopkens waren zichtbaar in 't gevlok.

In een verlaten loopgraaf hoorden zij ten langen laatste
een ezel en een os die huilden. Vreemd weerkaatste
wat arm verrunseld stroo het sidderende licht
en legde een bleeke blijdschap op hun aangezicht
om mogelijkheid van rust die deze plaats verleende.
Daar bracht de man de vrouw en, toen ze peerlag, weende.
In schrik en weeën, als geen mensch ooit leed op aard,
heeft zij haar eerstgeboren zoon voor 't kruis gebaad.

En al de heemlen sloegen over naar het roode;
van koude en honger balkte de ezel, loeide de os.
De moeder, naast het wicht, de lange haren los,
beheld het wezenlooze wezen van een doode.
Maar réchttop stond de man nu; traanloos, star ziet ver,
peilden zijn oogen, en hij wrong zijn harde handen.
Wel feller dan de krijg wist hij zijn hart te branden,
en diepst nog voelde hij den pijn der koude ster.

En het geschiedde dat, terwijl de roode maaier
omhoog zijn zeis liet zingen over bloed en puin,
ter moederaarde, mollig open, en goudbruin
in zon, een landman aan den arbeid was, een zaaier.
Eer 't winterweer zou worden en de wouden derfst,
eenvoudig als de grond die zijne vruchten teelde,
ging de arme door den troost der kleuren van den herfst
en trok de gulden bogen van een laatre weelde.

Verloren viel geen zaad. Zelf achter zijnen ploeg
had hij de steenen weggeweerd en ruige doornen;
en zoo de vooglen medeleefden van zijn koornen
toch bleef er voor zijn huiskring broklend brood genoeg.
En blijde zocht zijn blik het stroodak van zijn ruste.
Sinds lang geen oorlog meer, noch rouwtijd. Moeder mocht
voor zich behouden 't kind, duur met haar bloed gekocht,
't welk met haar melk zij voedde en, malsch, met lippen kuste.

En het geschiedde dat er boven hem, langs wolk
en zon, verward geruisch ontstond; en op waarts schouwend,
zag hij de blauwe luchten tot een baaierd grauwend,
en diep daarin, hoogdiep, een wondren warrelkolk,
kartouwontbranden, hakken, grijnzen, worstlen, worgen,
gewaden, vlaggen, vlammen, door onstuimigen wind,

den Vader somber in den nacht zijns toorns verborgen,
de ster, de hongerdieren, 't jammerpaar, het kind:

den hoogen gruwel en de naakte bloedellende.
Toen huiverde de eenvoudige door merg en ziel;
de grepe granen, die hij in de hand had, viel,
daar hij 't meelijdend aanzicht af- en nederwendde.
Lang bleef het vizioen hem bij en 't naar geruisch.
Doch uit het woud kwam kleur en geur hem tegenwaaien.
En ziende keek hij naar zijn stille veld en huis
en zag dat de aarde goed was en ging voort met zaaien.

Ahasver

Ahasver.

Een heuvelhelling in de nabijheid van Jeruzalem.

Zomeravond.

Rondedans: Een zwartgemaakt jongetje hippel-trippelt barvoets en met schuchterbang gebaar al binnen de handschakelde kinderketen, die toeziet, luistert en wacht.

Het Zwartje.

Ik dans voor mijn oordeel

Mijn voetjes moe.

De Rei.

rondschijsverend en spotsgewijze

Wat weet gij in uw voordeel?

Wij hooren toe.

Rept in de ronde,

Roept in de ronde:

Hoe, hoe, hoe!

Ten oordeel!

Het Zwartje.

Ik breng u roode bezen

En groene blâan.

De Rei.

En brengt gij roode bezen,

't Zijn stekels aan!

Rept in de ronde,

Roept in de ronde:
Gedaan, gedaan!
Verwezen!

Het Zwartje.

Een keuntjen in een pander,
Vet als een slek?

De Rei.

Gij zwarte kolenbrander,
Ei word-e gek?
Rept in de ronde,
Roept in de ronde:
Vrek! vrek! vrek!
Een ander.

Het Zwartje.

Hier is een schoone schulpe
Van uit de zee!

De Rei.

Er groeit een schooner schulpe
Op onzen tee.
Rept in de ronde,
Roept in de ronde,
Nee, nee, nee!
Geen hulpe!

Het Zwartje.

De vlerken van drie meeuwen,
Wit als lavoor?

De Rei.

En kon 't niet witter sneeuwen,
Gij blijft een moor!

Het zwartje weent'

Rept in de ronde,
Roept in de ronde,
Hoor! hoor! hoor!
Niet schreeuwen!

Het Zwartje.

En tranenzout uit 't zat
Zielke geschreid?

De Rei.

Geef hier dat zout. Hoe dat
Niet eer gezeid?
Losser de ronde,
Lichter de ronde,
Scheidt, scheidt, scheidt!
Kom, rat!

Het zwartje wordt in de rei meegenomen.

Ahasver,

leunende op zijn stok, komt traag en tastend den heuvel af.

Waar ben ik? Ligt er niet een stad, daar ver?
De zon moet onder zijn, en de avondster
alginder zitten,... ginder zat ze... later
en zag ik haar niet meer noch zie haar ooit vanher.
Ligt daar een stad?... Het lijkt me een roode klater...

't Stroomt in mijne oogen weer als melk en water...
 Kunt gij niet, uw gezicht kan doodgaan, Ahasver. -
 Hoor, rondenzang: 't zijn kinderreien
 Die zich aan dartlen dans vermeien.
 Hoe monkelt in mijn oud gemoed
 De lach der jonge dagen.
 De jeugd is gul, de jeugd is goed.
 Ik ga ze vrij bevragen. -
 Ei, zoete kinderrens... weest niet vervaard.

Een knaap.

Een beer, een beer, met een baard!

Een meisje.

Wat leelijkaard!

De meesten,

gezichten trekkend,

Vent, vent,
 Leelijke vent,
 Leelijke, lange, lamme vent,
 Gekamd noch gekuischt en van niemand gekend;
 Vent, vent,
 Leelijke vent,
 Leelijke, lange, luizige vent,
 En komt ons niet omtrent!

loopen weg.

Een meisje.

De grijze ziet niet grammer,
Maar droevig dof.

Een ander.

Hij is zoo oud. 't Is jammer.

Een knaap.

Wij waren te grof.

Eerste meisje.

Verschooning, vreemde man, wij komen
Gedienstig u te worde staan.

Ahasver,

Heb ik geen zoete stem vernomen?
Sprak niet een kind mij hartvol aan?

Tweede meisje.

Gij schijnt ons goed; wij zijn met u begaan.

Ahasver.

Kom, nader, kom; kom nader, kleine.
Ik zie zoo slecht... zoo zie ik u...
Ei, leg uw handeke in de mijne...
Gij, vlasskopke, zeg me nu,
Waar ben ik hier, waar gaan mijn moede voeten?
Ligt daar geen stad waarheen ze moede moeten?
Ligt daar geen stad, beneden?

Ik ben hier nog geweest, hier in dit land,
 Maar dit is lang, onzeglijk lang geleden.
 'k Was jong toen. Op mijn hoofd en woog die zware hand
 Nog niet, noch lag die zweep mij in de leden.
 De zode was me een zate en elke staak een stand.
 Toen... Kind, hoe heeten hier de steden?..

Een knaap.

Bethanië, de kribstad Betleëm,
 Dan Hebron, Gaza, Bethel, Jericho,
 Voorts Sichem, Salem... ginds Capharnëum
 Met Nazareth en Cana, Naim, o
 Zoovele, vele namen moeilijk om onthouden.

Ahasver.

Diep staan zij alle in 't geheugen van den oude.
 Doch zeg, waar is de groote stad, waar ligt...

Een meisje.

Jeruzalem?
 O vreemde man, wel ziek is uw gezicht...
 Want, kijk eens, hier, vlak voor u, langs mijn vinger,
 Midden de delling daar, die grijze slinger
 Die dunner door de dumstre dalen slaat,
 Is de Jordaan, en voor uw voeten staat
 Jeruzalem.

Ahasver.

Jeruzalem, Jeruzalem! O Davids stede!
Gewenschte dood! Verwachte vrede!
Ik kom!...

Een meisje.

Wat krijgt de vreemde?

Ahasver,

Kindren, vluchten!
De dood is daar, de vlamdood!
Ziet gij die kruisen in de luchten?
Gaat, duikt uw hoofdekens in moeders schoot!
Verdooft uw luide zuchten.
En schouwt niet op, de hemelen zien rood.

Een meisje.

Hij blik al schuwer en hij spreekt verwoeder.

Een knaap.

Zijn mond is wit van schuim: hij raast.

Een kind.

Ik ben zoo bang.

Een meisje.

Kom, lieveken, bij moeder.

Veel stemmen.

Gauw al naar huis, en al in haast!

Ahasver,*alleen.*

De lieve kleinen zijn al weg. 't Is beter.
 Hun past geen stank van solfer en salpeter;
 Hun voegt een reuk van roze en munte en cederhout.
 Doch kinders zullen nu om ouders boeten.
 Te zwaar alvast zijn hunne zwakke voeten:
 De moederaarde is murwe en oud.
 De moederaarde is murwe en moe van mij te dragen.
 Ze duwen op mijn kop die duizend duizend dagen,
 Die dreigen dêen met nog en nog een dag -
 Ze duwen op mijn kop, volladen van ellenden;
 Ze breken mijnen rug, zoo taai en toch eens tenden,
 En sedert eeuwen klinkt mijn eerste lach!...
 Mijn leven liep door kroeze, kromme kringen,
 En draagt in zich het laatste lot der dingen,
 Waarin ik lees als in een open boek.
 Zie, mijn gedachten slaan als molenzwingen
 Omhoog, en langzaam draaien, hoek voor hoek,
 De zeilen boven van mijn doode erinneringen...
 Ik zat - ik kon dan zitten - vóór mijn deur.
 Traagslepend ging voorbij een luide sleur
 Van grauw in somber-ruwe samenrotting,

Ging vrouw, en kind, en priester, en soldaat...
En treurig trok zijn kruis langsheen de straat
Een mensch beslijkt met spuwsel en bespottung.
Droef-ernstig lag zijn edel schoon gelaat
Waarin de smart met diepe vingers neep.
Roodstrieemde viel het kenkleed der verzotting
In langafhangend-slommerenden sleep
Op steen en stof... en dik en zuiver zeep
Het parelbloed op wang en schouder -: Koning!
Hulde het grauw. De beul schoot bij en sloeg
Den rieten scepter op de kroon, en joeg
De doornen dieper in zijn hoofd... Men loeg!...
Zoo naderde de strafstoet mijne woning.
Plots bleef de Kruisman staan: hij kon niet meer.
Voeten en schouder deden hem te zeer.
'Uw zetel, Ahasver! Laat hem wat zitten.'
Ik zei: 'Ik heb geen zetel voor dien witte!'
'Ach, laat hem leunen aan den post der poort.'
De man ging leunen; doch ik riep hem: Voort!
En rukte zijne handen los... Een splinter
Stak door zijn nagel... Weg van hier! alginter!
Ik gooide hem omver, de gootgrebbe in.
Hij had een blauwe kneuzing aan den kin.
Hij keek bedrukkelijk; doch scheen mij echter

Niet een veroordeelde, maar wel een rechter:
'Gij, Ahasver, en gunt me niet een stoel,
Noch zelfs den post der poort om aan te leunen.
U zij geen rust meer. Dolen zonder doel
En zonder einde zal uw lot zijn, kreunen
Daguit, dagin, en gaan van land tot land,
Totdat gij weerkeert voor den wereldbrand!'
Hij sprak en hield in hand een roe vol vlammen.
Ik voelde een vreemde kracht mijn geest verlammen...
Mijn arm zwoei op, mijn voet zwoei achter, en
Ik ging gejaagd, getrokken, door de straten,
De stad uit, veldwaarts in, langs beek en den,
En voort, verlatende al, van al verlaten,
En bergwaarts, zeewaarts, zonder zak of zate,
Zoo ver van huis, van vrouw, van kind en ken,
En werd het wandelmonster dat ik ben.
O wee!
Te zwerven van de landen naar de kusten,
En van de kusten naar de landen, zwerven!
Zoo moe te zijn, en niet te mogen rusten,
Zoo ziek te zijn en niet te kunnen sterven!
En allen komen op en gaan voorbij
Lijk wentelende baren van een tij;
Al, menschen, huizen, al, geslachten, volken,

Voorbij, voorbij, als weggevaagde wolken,
Voorbij!...
Ontluiken, lachen, bloeien als de bloemen,
Uitbloeien gansch, verslensen en vergaan,
Ach dwazen, dwazen, die dit heil verdoemen
En 't stervend oog bevuilen met een traan!
Helaas, was mij dit lieve lot beschoren.
Doch neen, ik leefde tot geen dood geboren.
Ik zocht u, dood; gij keerdet mij den rug!
Ik vloog u na; gij waart mijn vlucht te vlug!
Mij schaadden pest noch oorlog, storm noch donder;
En viel de lucht in, 'k stond er veilig onder.
Ik sprong ten afgrond die me op pluimen ving.
Ik wierp me voor een leeuw... Die snoof... en ging.
De zee verzwolg me, zwalpte, en 'k spoelde boven.
Mij braakte gaaf de gele bergenoven.
Geen wonde bleef waar ik me 't lijf doorstak...
Ik hing mij op... de stalen strenge brak.
De wanhoop dreef me op 't kerkhof: 'Krist, genade!'
Ik wilde een graf en greep de blanke spade.
'k Bedolf me voet, en bra, en knie en dij...
De grond scheurde open, week en loste mij.
Dan sloeg 'k een been op 't mijne... het doode knarste.
Eep schedel op mijn kop: de schedel barstte.

En 'k weende en doog mijn voorhoofd in mijn hand:
Geen rust, tot dat gij weerkeert voor den wereldbrand...
Zoo doolde ik derf en doelloos door de streken...
Ik heb mijne oogen krijtend blind gekeken...
Doch nu genaakt de tijd: de teekens spreken.
De zon verduisterde en zag rood als bloed.
De brakke zee spoog duizend doode visschen.
Rivieren dampen, doomen, zieden, sissen.
De bergen breken uit; een lavavloed
Gloeit golvend op en langs de lage landen.
De dorpen staan in vuur; de bosschen branden.
De wilde dieren springen uit hun kuilen,
Doorkruisen heel de vlakke, en huilen, huilen.
De dooden zijn hun graven uitgebroken.
Ik zag Lazarus, bleek, een levend lijk...
De vrouw van Loth een zouten zuil gelijk
En stinkend steen... De menschen, die ze roken,
Gelooven weer aan wederkeer en spoken...
Doch niet aan God... De tijding loopt alom
Dat Antichrist het wereldkeizerdom
Bemeesterd, en in Sion zelf zijn zetel
En rijkstoel heeft gevestigd - zoo vermetel
Sloeg hij het woord des Kruismans in den wind -
En staaft zijn almacht door een schrikbewind.

Doch is dat bloei? Er is geen bloei meer, heden.
Al wordt de wereldboom met kunst gesneden,
De worm zit aan zijn wortelwerk, beneden,
En zwichtend graaft hij zich een zwavelpoel...
De tijd genaakt. De teekens spreken... Lastig
Viel 't gaan mij, maar ik ging, ik ging standvastig,
Onzeker stappend naar een zeker doel,
Boordover van een vreugdig voorgevoel.
Ik ging... ik kwam... Een avond hurkte ik moede...
Daar rees de Kruisman met zijn vlammenroede,
En sloeg me een brandwonde in den nek. Ik ging,
Ik kroop, mijn voet en knie en hand ten bloede,
En voelde, beugebogen banneling,
Dat de aarde lossen aan mijn voetzool hing.
Zoo mulde en murwe!... Welken weg genomen?
Die vraag heb ik me nooit gesteld. Ik wist
Dat ik hier komen moest, en ben gekomen.
Hier is 't...
Jeruzalem, uw donker wuift me tegen.
Als zondezoening, zachte vaderzegen;
Uw moederzoete naam omsuist mijn oor
En zingt mijn ziel heur doodendouwlied voor.
O, 'k word gelijk een kind dier kinderreien.
Ik wou mijn hoofd op teere borsten vleien,

En schreien, schreien...
Ik ben zoo tenden... en mijn doel zoo na...
Ik zal wat leunen aan dien boom.

*Een donderslag. De Kruisman verschijnt met een
vlammenroede in zijn hand.*

A h a s v e r .

O!

De Kruisman,

wijzend naar de stede rood van bliksemgloeden.

Ga!

Ahasver strompelt verder in den nacht.

Doemsdag

Doemsdag.

Dit is der tijden laatste en ook der tijden eerste.
Ik zag den grooten dag in 't groot Jeruzalem,
Den sterken Antichrist, die over 't aardrijk heerschte,
En gansch het menschedom luid in jubeltocht voor hem.
Uit purpren overmoed de menigte overstarend,
Die als een waatrenvreugd aan zijne voeten viel,
Voerd' hij ten wenkbrauwboog de vleugels van den arend,
Den hemel in zijn blik, den afgrond in zijn ziel,
En met haar lach-gelaat, doorvlamd van roode zijde,
De hoer van Babylon aan zijne zonnepzijde.

Pal rezen om zijn troon de hoogstbeschaafde wilden
Met moordtuig waar de geest uit glom van ieder eeuw.
Den roest'gen stapel der gebroken wapenschilden
Dekte zijn beukelaar met den levenden Leeuw.
Duikend bij 't eigen slecht, al 't slechte van hun natie
Achter het masker van een vroolijk aangezicht,
Vol lust in hoovaardij en ijdelheid in gracie,
Droeg al het hof van trap tot trap een grijns in 't licht,
Zoodat om 'twulpsch gedrang der mannen en der vrouwen
Een valsche schoonheid kriede en pijn deed in 't aanschouwen.

Waar ook mijn oogen door het zonnebliksmen keken,
De hoofden over groeide, in goudig nevelwaas,
De marktplaats mede met de lucht. Wijd open weken
De murep, latend aan het woelig feestgeraas
Een onafzienbaar veld. Kanttorens, gevels, hoeken
En daken schenen op te schomlen om het plein
Vol wagens, kramerij, speelmolens, tentendoeken,
En golf na golving steeds maar menschen, kinderklein
Voor wie met éenen blik de massa's overstaarde
En wist in de éene stad de burgerij van Aarde.

Lieden uit elken stand en onder alle hemelen
Geboren, zag ik ver en bij, in bont gedrang,
Bij hoopen samenslaan of door malkander wemelen.
Ten Keizersdag vergaard en wereldommegang,
Los, lieten zij hun lust naar vreugden vrijen teugel,
Aten en zaten dicht voor kroeg en winkelhuis,
Schonken drooken als op een doek van meester Breugel
Uit Vlaand'ren, waar de maag gezond, de deerne struisch,
De wilde forsche boert meer voor dan achter 't scherm is,
En lange tafelen opklinken op 't lied van kermis.

Beneen den kleurenval der wimpels en festoenen
Van allerhand gebloemte en groen aan staak en poort,

Vernam ik grof gelach, gesmak van malsche zoenen,
 Vuistslagen op den disch en dolgeweldig woord.
 Een dienstmeid droeg een kruik, een knaap een schuine kartel.
 Violen gingen en de doedels zwollen dik.
 Dansventen deden woest, dansdeernen deden dartel,
 Kromme ouden persten vuur nog uit een grauwen blik,
 En bij het tuimlen en het vechten van de paren
 Vlogen de kleeren op en open met de haren.

Steeds wilder klonken schijf en schuif bazuin. De hansworst,
 Kwinkslagen slaande, sprong met bokkig mal gebaar.
 De meid, die moedernaakt te wervlen in den dans dorst,
 Bracht in zijn roode kleur, getemperd hier en daar
 Door 't grillig schaduwspel der losgezwierde lokken,
 Gelijk een rijpe vrucht haar geile vleesch te koop;
 En wijven, welk van borst, met wenken en met jokken,
 Beheksten jong en oud, niet anders dan een hoop
 Te kooi gehouden heet ineengehurkte simmen
 Met week en leep gegluur haar mannen tegengrimmen.

De menschen op de straat en ginder voor de tenten
 Kregen iets aaklig vreemds, iets dierlijk dols om zich:
 Het zwaaien van den aap, het slingren der serpente,

De horens van de geit, de scherpe snuit der big,
Maar 't schitterde al, gelijk, met rijke rotte kleuren,
Steenolie drijft ter gracht, giftzwammen staan in zon,
Wuft spel waar 't schoone stierf met plotselinge scheuren
Als in de monsterhuid van den kameleon.
En niemand, scheen het, rook den reuk om bij te walgen
Van brand en kerkerlucht, schavotten, lijken, galgen.

Toen schoof er voor de zop een schaduw, die den luister
Van 't licht benemend, niet de minste koelte bood.
't Gejoel verdoofde allengs. Er waaide een naar gefluister.
De zon zag donker en de schaduw kleurde rood.
Dat duurde maar een stond. In rijke sluiers zegen
De roode wolken weg. Dan scheen het zuiverst blauw
Weer bloot; en overal ontstond een sterk bewegen
Zoo bij de troonwacht, bij de wandlaars, als in 't grauw.
Zwart helden van het volk de vensters en de daken.
De zware massa scheurde om ruime baan te maken.

Gelijk een stroom door zee, gescheiden, schoon vereenigd,
Wijl stroom en zee haar baarslag slaan in andren zin,
Zoo worstelde over 't plein en stuwde door de menigt
Het wilde wezen van den ommegang, waarin
De menschheid, komend uit de vroegste erinneringen

Tot op den laatsten dag, heenruischte met een vloed
Van zonderling gedierte en nare wonderdingen.
En zekerheid kon ik niet hebben of de stoet,
Die nu eens statig stapte en dan weer woelig stormde,
Geschikt was naar een plan of bont zijn eigen vormde.

Daar gingen met een tak rijpe appelen in de blaren
De menschgod Adam en zijn gade, sterk en schoon,
Dragend om 't gulden lijf geen ander kleeid dan haren,
En achter hen, een klare en dan een donkere zoon.
Dan volgden duizend en nog duizend. Uit het stroomen
Der massa's schietend als uit waaiend struikgewas
De stoute stammenzwier der boschgeboren boomen,
Zoo snelde, schroombaar woest van naakte kracht, doch ras
Als schaduwen voorbij, het roode, zwartgebaarde
Geslacht der Reuzen, dol op dochteren der aarde.

Te midden saters en bacchanten, wildgelokte,
Noach en Loth vol wijns strompelden naakt en oud.
Abram liet Hagar los, daar mooie Thamar lokte,
Mozes droeg streng de wet, Aäron droeg het goud.
Omringd van vrouwen en profeten, ijlden verder
Der vorsten velen in hun kroon doorglansd van bloed.
Voor David koning danste en speelde David herder.

Salomo hield zich vroom, doch toen daar schalk en zoet
Een vrouw in 't hooglied zong dat liefde boven wijsheid,
Lachmonkelde weer speelsch zijn jeugd door al zijn grijsheid.

Doorheen de rijen dier voortrukkende Hebreëuwen
Trok allerhande volk van allerhande kleur.
Krijgslid, klaaglied en psalm, doorgild van schrille schreeuwen
Weerklonken; kampgeschal opnieuw en nieuw getreur.
Doch altijd bovenaan de dolle tamboerijnen,
De fluit, de luit - muziek bedwelmend sterk en rood
Vol wilde rozengeur en geur van oude wijnen,
Goudlucht daar 't leven lacht en danst ten donkren dood,
Als zij, gestemd op al de stemmen des verleidens,
Aartsvaders dartel maakt en Jodenharten heidensch.

Gevangnen bukten thans, geboeid. Meteen verdoofden
De liedren. Scheurend vol misbaar haar kleeren, zag
Ik vrouwen asch en rouw aan 't strooien op haar hoofden;
Babel in wijn en waan, hield feest en vloekgelag;
Tot Perzië, oud Egypte, Arabië, door malkander,
Heel 't Oost, aan hoeren rijk en priesters, juichte en drong
Om 't steigrend schuwe paard van dronken Alexander.
Slavinnen zwierden na; een neger sloeg de gong.

Doch gelen droegen hoog een heilige in hun midden,
En deden niets dan gaan en bidden, gaan en bidden.

Nu schreden, heerlijk alle, in roze val van bloesemen,
De dochters uit het land der schoonheid, los van kleed,
De haren reegnend om den hoogen bloei der boezemen
En tot den zoen der zonde een mond ten mond gereed.
Bijwijlen echter leek hun schoon me koud als marmer,
Het scheen alsof ze staan en steenen zouden zijn.
Dan weder vloot rijk bloed de koude wezens warmer,
Sierlijk bewegen liep om elke vaste lijn,
En juist toen ik den naam der beelden dacht te noemen
Bogen ze lieflijk heen als fraaie menschenbloemen.

Weer stapte een wapenstoet en rederijke boden
Verkondden kamp en zege. 't Gaf een heerlijk zicht.
Maar wie de krijgers schiep, de helden en de goden,
Was blind en oud. Alleen zijn schedel straalde licht.
Reimaagden strekten, heel haar klare lijf aan 't zingen,
Tot kronen om zijn hoofd haar rozige armen uit;
Prachtkoren stegen en het koor der jongelingen,
Tokk'lend om prijs de lier, verwekte schoon geluid,
Tot kracht verzwakte, 't lied verviel, en 't spel der strophen
Verwarde in hard gekijf van scherpe filosofhen.

Van mond tot mond verstierf hun twist tot dof gedommel.
Er groeide een groote stilte, een leegte als op de zee
Voor storm. Toen, plotsling, uit de verte klom getrommel;
Trompetten blonken en mijn oogen deden wee
Van staren op een muur van mannen en van paarden,
Die nader zwol met sterke en luide duidelijkheid
Van roode helm bij helm, van schilden, lansen, zwaarden,
Trofeeën, standaards; in een gloedgen, bloedgen tijd,
De zege van de kracht, het hooggetij van 't ijzer,
Het forsche Rome, zijn legioenen, en zijn keizer.

Doch al dit hel getrom, de schaatrende klaroenen,
De schitt'rende opmarsch van het weidsch en heerlijk heer,
De statige standaards en de hoofden der legioenen,
Het hof, de keizer zelf, dat alles leek niets meer
Dan prachtig machtvtoon van loutre uitwendigheden,
De bode en voorgang van iets groots dat komen moest.
En zie, daar kwam een man op barren voet getreden,
In kemelharen kleed. Zijn stem, opstekend woest,
Gelijk ter woestenij de bloote wind, deed huiveren:
'Hooft, hooft, wie na mij komt. Zijn dorschvloer zal hij zuiveren.'

'k Vernam een lachen bij den troon en angstig wendde

Ik 't hoofd naar Antichrist. Die rees in nijdigen trots
En vorschend zocht of hij den Zachte niet herkende.
Maar wie hosanna zong den grooten Zone Gods,
Dat waren schaamle lui, de vrouwen, kindren, kranken,
En deze juichte: heil! en gene bad om heul.
Dan, hoon en wraakgeschreeuw bevocht de jubelklanken,
De hoogepriester gleed voorbij, daarna de beul.
Alleen den Eene, die zoo streng was voorgekondigd,
Zag Antichrist, noch ik, noch een die had gezondigd;

Die had gezondigd met zijn oogen en gedachten
Kon Hem niet zien, schoon elk een Man in lang wit kleed
En roode doornenkroon, in angstig staan, verwachtte.
Geen kon Hem zien, en toch, elk voelde, elk wist, Hij schreed
Te midden als de hoogste en Koning van de zielen.
En binnen mij ging klaar een rinklend belgeluid.
Ik voelde mij ineens neergaan als moest ik knielen.
Maar Antichrist keek star en trotsig voor zich uit.
Ginds in de verte werd, dat aller oogen 't zagen,
Een groot bloot boomenkruis hoog in den stoet gedragen.

En menschen stroomden bij tot scharen en nog scharen.
Zoowie een mantel droeg, zoowie een dierenhuid,
Romeinsche burgers en rosbaardige barbaren,

De volk'ren al van Noord en Oost, van West en Zuid,
Volgden den Boom der Smart, eerbiedig, opgetogen,
Met om het hart een vlam en op de lip een lied.
Tot in het teeken van den Christ veel vanen vlogen.
Toen kreeg het kruis den glans van goud, en langer niet
Een last ten rugge, werd, een schitterend aanschouwen,
Het praaljuweel ter borst van prinsen, priesters, vrouwen.

Hoeveel en wie ik zag van krijg- en vredestichters,
Van pausen met een zwaard en ketters met een boek,
Van hooge kunstenaars, geleerden, denkers, dichters,
Staat duister voor mijn geest, zoodat ik vruchtloos zoek.
Doch wie de menschen zelf tot eeuwig leven schiepen,
Faust, Hamlet, Prometheus, don Juan, don Quichot,
Ontwaar ik nog en zie hoe zij verloren liepen
In dwazen narrensleur, zichzelf tot hoon en spot.
Slechts Pança reed voldaan te ezel, en met Lamme
Lachte Uilespiegel, Thijl, de zoon van Claes uit Damme.

En 'k zag en ziet, daar kwam te midden van een bende
Spotlustige kinderen een man onzeglijk oud,
Zijn schrikk'lijk wezen droeg de sporen van ellende
Zoo schrijnend diep als ooit de wereld heeft aanschouwd.
Zijn armen stak hij voor zich uit, en met zijn oogen,

Beloopen van rood wee, en woest van haar en baard,
Zocht hij het einde, zocht om zoen en mededoogen
Den Kruisman, dien hij had verstooten en bezwaard
Met schimp. En 'k zag, en ziet, terwijl hij helde en huilde,
Danste de kinderbende en schold den slijkbevulde.

Toen hoorde ik in de lucht geloei en snijdend janken.
Rukwind, in oost en west ontketend, hond op hond,
En dragend al 't geweld der zee in zijne flanken,
Vloog schielijk tegeneen, zoodat een hoos ontstond
En wervelde om de stad. Een heele straatmuur scheurde
Met dak en menschen weg. De bliksem sloeg in 't feest.
En zie, ter stonde dat de groote ramp gebeurde
Sprong in de richting van de zon een donker beest.
De hellepoorten, op haar harren, schudden, knarsten,
En de aarde beefde alsof haar harde korst zou barsten.

Wanneer de storm ophield van wentelen en woeden,
Zag ik de zon, hoogrood, gevormd gelijk een hart,
Heel langzaam, straal na straal, verduistren en verbloeden
Totdat zij op de lucht hing als een ledig zwart;
En toen de maan verdofd, niets dao een dun omlijnsel,
En duizend sterren als gestolde tranen aan
Den hemel stonden, en zij gaven licht noch schijnsel,

Toen zou de zon niet meer nachtzeegnend ondergaan,
Maar storten van omhoog gelijk een doode wonder
De dansende aarde langs ten luiden afgrond onder.

Maar andre zonnen, de een na de ander, kwamen dagen,
Vuurzuivre boden van een godbewogen Rijk.
Te midden bliksemklaarte en dolle donderslagen
Veel sterren naderden en groeiden zongelijk.
En zongelijk, wreed schoon, de sterrenschijven schoven
Met tegenstrijdig licht voor 't groendoorlaaid azuur;
En al de stad omlaag, te weerschijn van dien oven,
Stond in een gouden brand, stond in een ring van vuur,
En 'k wist ternauwernood, verblind door vlammenwiegling,
Wat sterker was van beide: of gloed of gloedweerspiegling.

Dan nogmaals slonk die pracht. De hemel, aan 't ververren,
Trok in een dieper blauw mijn blikken, en het was
Klaar nacht; een nacht vol kalmte en stilte en kleine sterren
Die vriendlijk pinkten uit een zee van puur schoon glas.
En zie, daar rees een Vrouw, bekleed met zonneharen,
De maan lag aan haar voet. Haar kroon was bejuweeld
Met twalef sterren, en, in pijn en nood van baren,

Riep zij, een moederzacht en wonderbaarlijk beeld
Dat meer dan schrik'lijkheid de ziel met angst vervulde
En welk de leeuw van 't schild eenbaarlijk tegenbrulde.

Wanneer ik neerkeek naar den optocht en de tenten
Was 't wufte wezen uit: Geen bloemenaakte meid,
Geen schelle narrenkop, noch bontgeverfde venten.
Doodstilte heerschte en nare zware angstvalligheid.
En zie, profeten uit hun troeble troep aan 't worden!
De speellui wierpen strijk en trommeltuig op zij
Om zich een ruige koord met krucifiks te omgorden.
De hansworst reet zijn kraag en, pelgrim, droeg de pij;
En waar het gich'ren sneed van snollen en van danten
Klonk thans het schrikvermaan van strenge boetgezanten.

Woest in het vlamgeweld der tootsen die ze torsten
En zwaaiden, 't zij om voor te lichten, 't zij om brand
Te sling'ren, stonden zij met ruige bloote borsten
En roode koppen, daar de baarden tallenkant
Van stroomden in deo wind; en, hevig roepend, hieven
Hun handen boven 't volk en naar de wonderlucht,
Waar, voor het beeld der vrouw door raatlend bliksemklieven,
Veel slangen sloegen op een kronkelende vlucht;

En hunne stemmen, door de toortsen en de kruisen,
Stortten als waatren doen die van de rotsen bruisen.

‘Wee, wee, Jeruzalem, gij die profeten steenigt
En kruisigt. Wee, wee, wee! De tijden zijn vervuld.
Boos volk, ten dag des toorns tot schandevreugd vereenigd,
De Heer breekt over u den staf van zijn geduld.
Wee, Keizer, wee de vrouw aan uwe zij gezeten.
Men oogst geen rotte vrucht, men werpt haar in het vuur.
Over uw hoofden komt het bloed van uw profeten.
Wee, wee, die aadmen in de schrikken van dit uur.
De wereldappel valt doorwormd en murw ten gronde.
De ziel der menschheid stikt in vuigen smook van zonde.’

Dus somber zwollen, bij de schaduwtroeble vlammen,
Hun zware stemmen en de massa's huilden: ‘Wee!
Die ongereinigt staan in 't slijk waaruit we stammen
Wee over ons: 't land brandt, opziedend laait de zee!’
En de profeten: ‘Toont berouw, pleegt boete, boete.
Deemoedig smeekt den Zoon des Menschen om gena.
Valt Hem ten heuvel, waar hij voor u stierf, te voete,
Naar Golgotha, naar Christ, naar 't Kruis, naar Golgotha.’
Toen kreet hun angst: ‘Heer, Heer, genadig, niet verbolgen!
Laat ons den harden weg, Zijn weg, gebroken, volgen.’

Dat was een kermen, een gejaag en handenwringen,
Een slaan op 't voorhoofd en een kloppen op de borst.
Schreeuwen noodgalmden uit der wanhoop folteringen
Als nimmer honger heeft verwekt, noch felle dorst.
Mannen en vrouwen, met haar kindren op haar knieën,
Strekten hun armen op; terwijl, bij angstgeween,
Traagstaps, op zwaar gedreun van wilde litanieën,
Het einde van den stoet en al het volk meteen,
Gegrepen bij zijn schuld en schouders, werd veranderd
In donkren boetgang om des kruises rooden stander.

Zoo weinig waren zij die ziende niet geloofden,
Dat elke deun en dans, dat alle lach en lied,
Als dartle hitten in een donker zwerk, verdoofden.
Geteekend met het vuur der schaduwen, waar 't gebied
Des levens stroomt in het gebied des doods, met duizend
En duizend duizenden gedoemden, gingen zij,
Hun vrienden, vrouw en kroost, hun eigen zelf verguizend,
Roepende soms om straf, en meest om medelij.
Maar andren bleven stom en maakten noodgebaren
Als wie, ten grave ontsnapt, door menschen ommewaren.

Soms ging een stuwen door 't gedrang, een overrompelen,
Om, de eersten uit de zonde, elkander voor te zijn

Met voetval en berouw. Dan deed de wroeging strompelen,
De wanhoop wanken. Wars van schittering thans en schijn,
Na schaamle kleinen en verloren dwalende ouders,
Liep, naast een hoer in waanzin, Antichrist.
Met zijn gescheurde pracht afwaaiend van zijn schouders
En in zijn hand de kroon waar hij geen weg mee wist,
Zag ik hem driewerf op den steegen kruisweg vallen
En driewerf opstaan, den rampzaligste van allen.

Zwijmlende bladeren en bloemen aan 't verslensen
Gaan niet zoo gauw, noch zien zoo bloedloos moedloos mat,
Als die bij leven reeds gestorven arme menschen,
Welke, onder wonderen en teeknen, zonder schat
Of have, nutteloos bij dezen gang naar 't ende,
Heentrokken en mijn ziel bedroefden tot den dood
Om al dezelfde zonde en al dezelfde ellende.
Want elk die ging liet mij een deel van zijnen nood;
Veel lieden blijkbaar uit mijn land, en, tusschenbeide,
Een zacht oud wezen dat ik meende te onderscheiden.

En zie, heel vreemd komt daar, het hoofd licht omgebogen,
Al starend naar me toe, mijn schoone doode vrouw.
Haar ziel en mijn ziel draagt zij saam in dofblauwe oogen,
De linkerhand leidt met dezelfde liefde en trouw,

Onz' kinderen roosrood en klein als toen zij leefde.
Haar rechte wijst me stil mijn oude plaats naast haar.
Zoolang had ik haar niet gezien. Ik hijgde, beefde,
Van vreemde vreugde, ging en liep op haar gebaar.
De diepste tranen voelde ik naar mijn oogen spatten.
Omhelzen kon ik niet, alleen haar hand weer vatten.

Wij gingen, klommen, in den reuk der doode dingen,
Der arme vreugden, ach, der rijke smarten ook;
Maar nauw'lijks welden uit het hart herinneringen
Omhoog, of weder sloeg hun geuren neer als rook.
Ik hield haar hand zoo trouw, zoo trouw hield zij de mijne.
Dat ik niet spreken kon als ik te spreken placht,
Dat gaf mij wondre lust en tevens wondre pijn.
Hoe kon het dagen in mijn ziel bij zulken nacht?
Soms voelde ik in en om mij heen een vreemd gebeuren,
Als zou mijn hart van haar en aard van hemel scheuren.

In oorlogstijd heb ik den tocht der uitgewekenen
Gevolgd en meegemaakt. Maar heerlijkheid leek die
Bij dezen uitgang door het harde licht der teekenen,
Der eeuwen doodgang dien ik steeds voor oogen zie.
De straat groeide in de stad, de stad groeide in de vlakte;
Geen stand, geen houdbaarheid in ruimte noch in duur.

De heuvel rees berghoog, terwijl de stad laag zakte
En zonk ten afgrond in een donkre zee van vuur.
Het aardebeven voelde ik door mijn voeten zinderen,
En sloot om mij, omarmd, omarmend, vrouw en kinderen.

Een stem riep: Deus! en opeens de sterren sloegen
Met duizelig geweld naar 't midden bots te zaam.
En zij vereenden zich en vormden door hun voegen
Van vuur, in schrikkelijk schrift, de letteren van Gods naam.
Op aarde viel daaruit een zware zwavelregen.
Toen hoorde ik door het hol des heelals als een hoorn.
Er rees een schreeuw van angst de laaie hemelen tegen,
Want 't vuurgeworden Woord sprak luid in brand van toorn.
En wolk, en sneeuw, en stroom en elke vorm der wateren
Werd opgezogen tot de sterke sterrenkrateren.

En plots, wijl al 't gemuurte instortte en samendruiste,
Der moederaarde buik, pijnwringend, werd gescheurd;
Terwijl omhoog, loeiwild, geweldig waaien ruischte
Van boomen uitgerukt en op de lucht gesleurd;
Wijl menschen om ons heen neerschudden, vielen, lagen,
Vernietigd voor den slag van 't bliksemend oogenblik,
En op uithuilen en den kranken klank van klagen

Een leegte volgde, zwaar van schrik die wacht op schrik;
Terwijl ik, brandend op mijn doode vrouw gedrongen,
Haar killen adem zoog tot koelte voor mijn longen;

Verscheen ten godsberg, met mierdicht bekropen wanden,
Bij beurten zwart en grauw, bij beurten een vulkaan
Op laaien achtergrond en afgrond, hoog aan 't branden -
De vlammen bruisten uit een purperen oceaen -
Verscheen aan 't kruishout, in ontzaggelijke stilte,
Die ondanks al 't geraas om zich een heiligen kring
Van zuiver huiveren trok en dooddoorstraalde kilte,
Gebogenhoofds verscheen en wit als marmer hing
Degene Dien wij in den stoet lang vruchtloos zochten,
Dien wij daar voelden en toch niet ontwaren mochten.

Matwit het lange lijf gestrekt in strakke lijnen,
De hooge handen en den een op d'anderen voet
Doorspijkerd; elke spier gespannen van de pijnen,
En op de linkerborst gestolde droppen bloed.
Indroef en stroef 't gelaat, de baard tot goud gevoren,
Waarin de wrange lip ter wrange lippe sloot;
Het strenge voorhoofd in een kroon van ruigte en doren,
En de oogen, onder scheel, nog dooder dan de dood,
Smartoogen, die de vreugd der aarde nooit begeerden

En tot haar schooner bron, gebroken, overkeerden.

En bij de bitterheid en strengten, wreedelijk stralend
Uit 't marmewitte lijk van den Verhevene, dwars
Door ons en de anderen op den berg, nog ademhalend
Een stonde, in siddering en koortsig tandgeknars,
Om vreeselijke hitte en vreeselijker koude,
Scheen het de wanhoop toe alsof de strakke mond
Zich nimmer tot den troost der spraak bewegen zoude;
En 't branden van de lucht, en 't gloeien van den grond,
En de ademhonger in de kelen, 't jagen, hijgen,
Bleek op te houden voor het starre van dit zwijgen.

En ook de vlammenzee, laagzuchtende, bedaarde.
Er ging bijwijlen door den nacht een klare streep,
Die scheuren snijdend door de zware wolken, de aarde
Liet zien in 't rood gewaad der zuivering. Toen greep
Een hand mijn hand, en zie, ik rees en stond te midden
Veel menschen, naast mijn vrouw en kinderen. Wondereen
Voelde ik mijn ziel met elk dier zielen; en mijn bidden
Was voor mijzelven niet, noch voor ons volk alleen,
Want over duizenden en duizend duizendtallen
Strekten zijn armen uit met straf of zoen voor allen.

Aloveral in 't blauw der hemelen ontloken
De rozen van den dag. Geur waaide van de lucht.
De grauwe gruw verdween als nachtgeboren spoken
Voor uchtendvuur; en op het naar en zwaar gerucht
Volgde reinzilveren stilte, als toen de ruimten zwegen
Bij 't eerste wonderbaar opgaan der jonge zon,
Een stilte, die niet stond, maar leefde in schoon bewegen
Van 't Rijk dat duisterde naar 't Rijk dat klaar begon,
Zoodat met groote vrees en groote hoopgedachten
De menschen uit den tijd op 't woord van 't eeuwge wachten.

En door een zang van licht, die van het oosten ruischte,
Rees met den dag de zon, bestreek den heuvelrand
En kuste, wonderbaar, het kruis van den Gekruiste
Met zachte zoenen weg; kuste van de eene hand
En de andre hand en door de saamgeklonken voeten
De zware nagels uit. De voeten kwamen los.
Meteen begon de vouw van 't wezen te verzoeten;
In de oogen leefde een blik, de wangen kleurde een blos;
En de oude druk op 't hoofd die 't langer niet kon houden,
Liet af, of plotseling de doornen bloeien zouden.

En zie, weer vloeiden thans de smartgewijde wonden,

De zon doortilde 't lijf met eigen zonneziel.
En zoo nu de armen voort wijdvadend openstonden,
Het licht de schouders en het hoofd omving, zoo viel
Het weggekuste kruis als schaduw voor hem neder,
Een grauwe zegening om de scharen. Zachtjes toen
Bewoog de gouden baard, de lippen plooiden teeder,
Zijn oogen bloeiden op als bloemen in 't gezoen
Des frisschen uchtends, en uit damp van dauw geweven
Kwam rozig rond gewolk zijn voeten onderzweven.

Zoo trad hij, goudig schoon, ons tegen op de wolken
En scheen geen onderscheid te kennen tusschen mensch
En mensch, geen onderscheid, geen voorkeur onder volken,
Maar was al zoen en zon, een goddelijke Lens
Die stralend stralen trok. En in den stroom der zielen
Voer mijne ziel, gelijk een druppel in een drijf
Van heldere wateren, naar Hem toe. En geen vernielen
Was dat, noch ondergang: een scheiden uit het lijf
Om, bovenzinnelijk, reinwonniglijk verzezen,
Een deel te worden van het hoogste menschenwezen.

Ontdaan van vleesch en stof, het strijdig goede en kwade,
Gelouterd voelden wij ons stijgen in het licht,
Het eeuwig ruischende der godd'lijke genade,

En levend bij het hart en ziende door 't gezicht
Des Wonderbaren, die, uit donkere vreugd en weeën,
Ons nader voerde tot des levens ronde bron,
Vernamen wij geruisch van hooge stille zeeën
En zagen uit zijn ziel, een zuivere ziel van zon,
Daar zich de heimlijkheid der wereld openbaarde,
Een nieuwen hemel om een schooner nieuwer aarde.

BUSSUM, 16en Sept. 1915.

EINDE.